

О МЕТОДУ НАПОРЕДНОГ
ТЕКСТУАЛНОГ
ПРЕДСТАВЉАЊА

УДК БРОЈЕВИ: 821.163.41.09-342:392]:
81(049.32) ; 371.3.:821.163.41
ИД БРОЈ: 167158540

ЈЕЗИЧКО ОСАВРЕМЕЊИВАЊЕ ТЕКСТОВА

Тиодор Росић: *Метод најоредној шекстиуалној представљања*, Педагошки факултет у Јагодини, Јагодина, 2009.

Нова књига др Тиодора Росића *Метод најоредној шекстиуалној представљања* бави се питањем деархаизације или језичког осавремењења текстова из прошлости што припадају српској народној књижевности, у првом реду текстова српских народних бајки. Општепознато је, наиме, да данас већ постоји, посебно у основношколском узрасту, проблем језичке рецепције српских народних бајки. Будући да се језик непрестано мијења, нарочито на лексичком плану, многи од текстова ученицима представљају проблем због великог броја архаизама, или јединица блиских тој лексиколошкој категорији. Тај проблем никако не би било добро решавати тако да се се текстови са јучерашњег архаизованог српског језика „преводе“ на савремени српски књижевни језик. Тиме би се изгубила не само изворност текстова него и много од њихове естетско-уметничке вредности, која већим делом и почива на експресивности евокативних језичких јединица.

Управо том проблему посвећена је ова књига Тиодора Росића. У њој аутор предлаже оригиналан начин превазилажења датог проблема у приређивању и наставном тумачењу народне књижевности. Тај начин он је назвао методом напоредног текстуалног представљања. Суштина те методе састоји се у текстуалној супституцији (замени) фонолошких, морфолошких, лексичких и синтагматских нестандардних архаизама у изворном тексту, с тим да се на маргинама, лево и десно, дају изворни облици (и њихова објашњења). Тиме се, заправо, васпоставља текстуални компаративни метод, јер се у истоме реду у самоме тексту и на његовој маргини сучељавају савремени и архаизовани облик језичке јединице. Текст из народне прошлости тако је двоструко представљен: кроз опцију савременог српског језика, и кроз аутохтону, изворну, да кажемо опцију српског језика као предстандардног идиома. Синтагматизовани текст (тј. текст уланчаних језичких јединица) тако јесте неизворни, али врло перцептибилан текст. Несинтагматизовани текст, тј. текст с укључењем јединица са његове маргине, јесте изворни, стилематични текст. Тако се при обради текста уз примену овога метода постижу две комплементарне карактеристике свакога текста: његова разумљивост и актуелно језичка привлачност, тј. неодбојност (остварена супституцијом за разумљивост отежаних елемената) и његова стилска увиједност (остварена навођењем паралел-

них аутентичних архаизованих облика). Тако делимично двоструко језичко представљање текста омогућава његово комплетно перципирање, перципирање које заобилази како комуникативне тако и естетичке запреке.

Јер, у српским народним бајкама, из перспективе савременог језика, има много нестандарднојезичних речи, данас, за већину читалаца, недовољно разумљивих. Уместо да се објашњења мање познатих или непознатих речи дају у дну странице, тамо где се једна реч први пут појављује, у бајкама је приступљено замени мање разумљивих и неразумљивих речи. Метода напредног текстуалног представљања укључује и замењене речи које су изашле из употребе или се врло ретко користе. Подразумева и гласовно уједначавање, јер бајке, у доброј мери, задржавају архаичне црте својствене народним говорима из којих потичу.

Књига Тиодора Росића *Метод најоредној шексиуалној представљања* из различитих аспеката осветљава наведени метод. Након што нас аутор упозна са основним карактеристикама бајковитих текстова, он ће у посебном поглављу представити главне карактеристике датог метода, а потом у четирима наредним поглављима указати и на најбитније карактеристике овога метода примењеног на јединице појединих језичких нивоа, најприје на оријентализме и фразеологизме, а потом и на јединице свих нивоа у причи „Баш-Челик“.

Сви текстови недвосмислено показују колики је значај примене методе напредног, истојезичног, текстуалног (супституционог) представљања у приређивању текстова народне књижевности, јер омогућава како њихову језичку актуелизацију тако и чување њихове језичке изворности. Примена ове методе може да буде од далекосежног значаја за будуће текстолошко представљање народног стваралаштва, поготово ако је намењено млађим основношколским разредима.

Због свега тога са задовољством истичем да је књига др Тиодора Росића *Метод најоредној шексиуалној представљања* врло потребна српској компаративној текстологији и наставној пракси, посебно оној основношколској.

Милош Ковачевић